

Bromera, una editorial en alça

Bromera ha estat, sens dubte, l'editorial revelació entre totes les que han aparegut darrerament al País Valencià. Partint de zero, i després d'una etapa de difícil tempteig, ha sabut dur endavant una sèrie de propostes brillantment novedores, des de les portades coloristes al bon nivell de les traduccions, que han agradat sobretot al públic jove. Darrere d'aquesta nova editorial hi ha un alzireny, jove també, amb idees i amb empena, i que encara promet noves sorpreses.

—A més de ser editor, ets narrador.

Un llibre teu, Romànica ficció, va ser un dels experiments narratius més curiosos dels darrers anys. ¿Aquesta faceta de narrador va influir perquè et decidires a fabricar llibres?

—Això hi tingué a veure, en certa manera. La publicació de la novel·la va ser desastrosa i la distribució no tingué nom. Vaig pensar que fer les coses una mica millor no devia ser tan difícil. Ací, si s'exceptua Tres i Quatre, i Gregal segons com, no hi hagut pràcticament res de seriós. Jo havia treballat set o vuit anys en una impremta i coneixia una mica el negoci, a més, sóc escriptor, i si ho ajuntem tot era quasi inevitable que em temptara l'aventura.

—¿Vas veure possibilitats d'eixir aïrós des del començament?

—De viabilitat, sí que li'n veia. El que és difícil és encertar-ho tot de bestreta. Així que hem anat corregint la punteria sobre la cultura, i quina cultura. Vist des de fora, sembla que només es done prioritat a una cultura *vedettista* i prou. Tota la resta passa per uns tràmits i unes dificultats inenarrables. L'ajuda genèrica al llibre és molt pitjor ací que a Catalunya. Es desconeix totalment com funciona aquest negoci i quins són els problemes i les solucions. Més val deixar-ho córrer,

L'editorial Bromera s'ha destacat enguany com la més novedora de les editorials valencianes recents, a un nivell quasi espectacular. Entre comentari i comentari, Josep Gregori, el pare de la criatura, ens revela algunes de les raons.

Enric Sòria

perquè això podria esdevenir un memorial de greuges inacabable i no es tracta de plorar sinó de reivindicar uns drets ben raonables.

—Sembla que, malgrat tot, el creixement percentual més alt dins l'edició catalana corresponia l'any passat al País Valencià.

—Això no té res de sorprenent, perquè el percentatge anterior era molt baix. És allò d'eixir del no-res per arribar a la misèria.

—¿En quin públic recolza, per poc que siga, aquest creixement editorial?

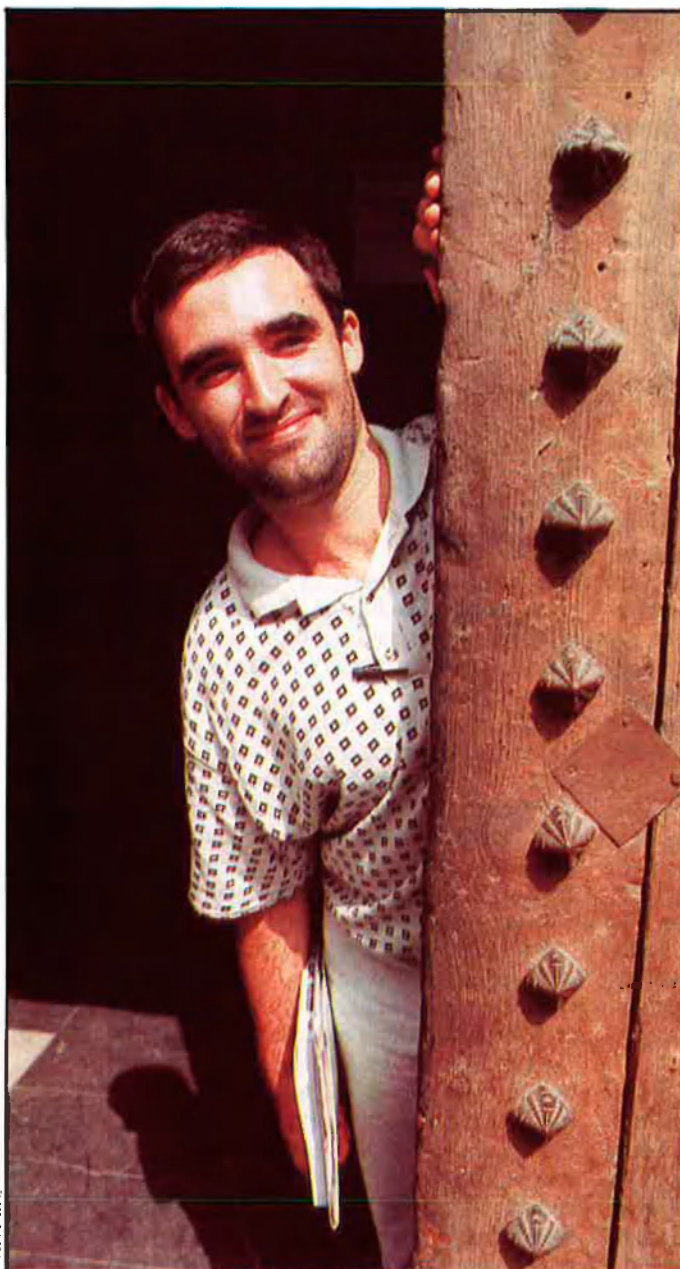
—Desgraciadament, encara no ha aparegut, i tardarà a aparèixer, un públic normal que llegeix per gust i prou. Al País Valencià sembla que es llegeix molt poc, fins i tot dins els paràmetres, de per si baixos, de l'Estat espanyol, i en català encara es llegeix menys. Llavors, el mercat és, majoritàriament, els centres d'ensenyament, sobretot els d'ensenyament mitjà. Això pot voler dir que en el futur hi haurà un públic molt més consolidat.

—¿Creus que les editorials valencianes poden seguir el seu ritme expansiu o comencen a tocar el seu sostre de públic?

—Això és molt difícil de saber. Perquè ben sovint es llegeix en funció de la necessitat de lectura que es crea, i ací compta també l'enginy que podem posar els editors a promoure els nostres productes. Ara, també cal tocar de peus a terra i saber que, en bona part, el nostre és un país d'analfabets en la pròpia llengua i que ens movem, encara, davant un públic efectiu escàs.

—¿Comparteixes la queixa de molts editors valencians perquè els seus llibres no són distribuïts, o no es venen, a Catalunya, on havia d'haver-hi el gros del mercat comprador?

—Mira, el que caldria és que funcionara l'osmosi,

RAFA GIL

«Encara no ha aparegut un públic normal, que llegeix per gust i prou».

que els llibres d'ací arribaren allà i al contrari. Però passa, i abans més, que el llibre del Principat sí que arriba ací i al revés és difícilíssim. ¿Per què? Perquè la producció ací era molt escassa i les llibreries han de tenir un assortit acceptable de títols. Els únics capaços d'omplir adequadament una prestatgeria eren els editors d'allà. Hi ha un altre factor, i és que hi ha un cert *blaverisme* també al Principat que tendeix a menystenir els llibres no produïts al seu àmbit. D'això, se'n queixen també els mallorquins, per exemple. És cert i és lamentable. També hi ha la inèrcia de les distribuïdores. Caldria, en tot cas, conèixer millor aquell mercat i tenir més imaginació.

—¿I Bromera, on ven els seus llibres?

—Els venem, sobretot, a les comarques centrals del País Valencià i a València. A les del sud venim a vendre'n una xifra similar a la de Catalunya, baixa, i a les Illes fa poc, això de descobrir noms no duia enlloc, es preferia els noms de prestigi. Ara s'han capgirat una mica les coses. A banda, vam voler encetar una línia que al Principat tenien i que ací no, o molt menys. Una col·lecció com «La Lluna de València», orientada a un públic juvenil, amb traduccions ben fetes a partir de l'original, amb un estudi introductor i que poguera ser útil, il·lustracions, etc. Es tractava de tenir també en català aquelles novel·les que s'han llegit i que es recorden tota la vida: Verne, Conan Doyle, Stevenson, Henry James, Poe... Això podia ser un factor de normalitat més. El que passa de vegades és que la *normalitat* de la lletra impresa és una normalitat molt menuda, només aparent, perquè a l'hora de la veritat és l'únic àmbit on el català funciona, i això ho fa tot difícil.

—Al País Valencià, a més, el de les traduccions ha estat un buit inexplicable.

—Hi ha hagut molt poca tradició traductora, només iniciatives molt esporàdiques, tampoc la gent no les comprava. No hi havia traducció com abans no hi havia hagut narrativa. Durant anys, el muntatge editorial valencià era una cosa exclusivament lírica. Ara ja es fan traduccions, però la veritat és que no hi ha res que afavoresca aquesta ampliació. Traduint els clàssics de sempre hi pot ajudar, però el que interessa és editar ací el que està triomfant a Nova York o a Frankfurt, el que suscita comentaris a tot el món.

—La Conselleria de Cultura valenciana no estimula les traduccions, em sembla.

—Això és molt coherent amb el que

RAFA CUI

«Al món editorial valencià, si s'exceptua Tres i Quatre i Gregal no hi ha hagut res de seriós».

ells entenen per promoure sobre la marxa, com els artillers. Ara bé, per un costat hi ha el que el públic et demana i per un altre allò que voldries fer, i d'ací naixen les diverses col·leccions, unes que tenen més venda i altres que potser et satisfan més.

—¿Ets conscient que Bromera és la primera editorial no institucional de comarques que funciona, i que en ganxa?

—Home, en aquests termes sí, però no és un cas tan rar. A Catalunya hi ha Eumo, de Vic, que està molt bé. I ací, entre les més o menys institucio-

nals, hi ha iniciatives d'interès com la d'Alfons el Vell de Gandia. A banda, és clar que València és una ciutat on pots trobar de tot sense moure-te'n, però no hi ha cap altra diferència entre un lloc i un altre. La seu d'una editorial igual pot estar ací com a la Barraça d'Aigües Vives.

—Però aquestes comarques centrals semblen més dinàmiques, literàriament parlant, que no unes altres. ¿Això us ha ajudat en algun sentit?

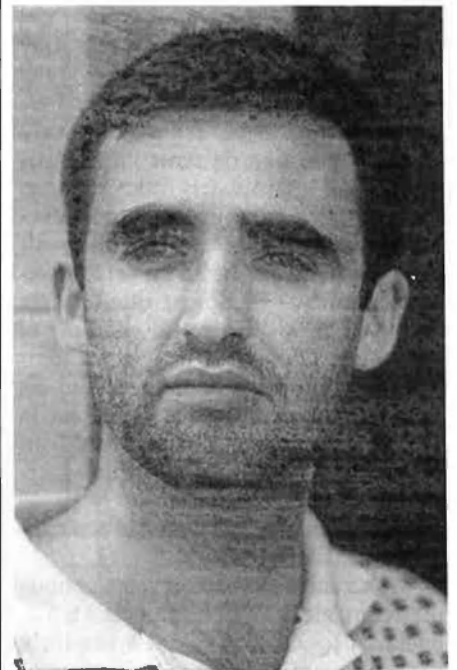
—És cert que la Ribera té unes possibilitats que —fora de la capital— només es poden trobar també a la Safor,

Estiu

NOVETATS en LLIBRES

<p>edicions 62 s/a</p> <p>HOWARD END E. M. Forster: Les millors obres de la Literatura Universal/Segle XX, 24, 320 pàgines. La subtil descripció de caràcters, la barreja d'ironia i lirisme, fan d'aquesta novel·la una obra mestra</p>	<p> Editorial Laia</p> <p>AQUELL GUST AGRE DE L'ESTEL Robert Saladrigas Col·lecció «El Mirall i El Temps». 482 pàgs. Segona edició. Dins el panorama de la literatura catalana actual, una de les millors novel·les que han estat escrites en els darrers anys.</p>
<p>Edicions BROMERA</p> <p>BARROCA MORT Vicent J. Escartí Col·lecció Els nostres autors, 6 Un nou narrador. Un llibre inquietant.</p>	<p>EDITORIAL EMPÚRIES</p> <p>TRÈVOL 1: LLENGUA Glòria Bordons Josep M. Castellà Pilar Monné El llibre ideal per a l'aprenentatge de la nostra llengua a l'ensenyament mitjà i en els cursos d'adults (5a. edició).</p>
<p> GREGAL LLIBRES consorci d'editors valencians s.a.</p> <p>LES BARRAQUETES DE LA CIENCIA Joan Escrivà Il·lustracions, Ferran Carrión Col·lecció didàctica. Experiments de ciència creativa.</p>	<p> LA GALERA, S. A., EDITORIAL</p> <p>LES ALES ROGES Miquel Rayó i Ferrer Col·lecció Els Grumets de la Galera. Premi Josep-M. Folch i Torres 1987. Presentació: Xavier Pastor, president de Greenpeace, Espanya. Il·lustracions d'Ismael Balanyà.</p>
<p> EDITORIAL TRES I QUATRE</p> <p>L'ESPILL, 26 Revista de Cultura. Dirigida per Joan Fuster Col·laboracions de: Trinitat Simó, Gustau Muñoz, Jo- sep Lozano, Josep Tordera, etc...</p>	<p> curial</p> <p>LA CAIGUDA/ASPRORS DE LA VIDA Felip Palma Biblioteca Popular Curial, 14. Una novel·la curta i un recull de narracions d'una autora (Palmira Ventós) incomprensiblement oblidada, atesa la seva mestria, del tot comparable a la de Víctor Català.</p>
<p> Edicions Proa</p> <p>RETRAT D'UN ASSASSÍ D'OCELLS Emili Teixidor A tot vent. 264. Il·lustració de Carme Sanglas. 208 pàgs. 1.400 ptes.</p>	<p>SIRIUS</p> <p>BO PER CONTAR Josep-Antoni Chauvel Recull de narracions de la Franja de Ponent. Sirius. Apartat 2482. 08080 BARCELONA. Distribució: Tel. (93) 256 20 00 i 347 25 11.</p>

«Hi ha un cert blaverisme també al Principat, que tendeix a menystenir els llibres no produïts al seu àmbit».

que, a més, és ben prop. Hi ha una nòmina prou gran de gent valuosa ací, d'escriptors i també d'artistes plàstics, etc. Això facilita molt el treball perquè pots establir contacte ràpidament amb gent molt útil.

—¿Quines han estat, o s'ha volgut que foren, les grans línies de treball de l'editorial?

—En principi volíem centrar-nos en els escriptors del país, tant passats com presents. Però és fotut per a una editorial modesta poder fer-se amb els bons originals dels escriptors importants del moment, i ens vam veure obligats a encetar unes altres vies. Ens quedava el recurs del descobriment.

—¿Per què creus que se us considera l'editorial més marxosa del país, la que se n'inventa de més noves?

—M'alegre que pensen això, però no sé si ho mereixem. La idea, per descomptat, és que el llibre estiga integrat dins la manera de viure contemporània. Traure-li la pols. La literatura és una possibilitat de gaudi més, no solament un tema de cenacles i d'especialistes.

—¿I quina en prepareu ara?

—De projectes, n'hi ha molts. El que més m'interessa ara és traure una nova col·lecció de narrativa diversa, eclèctica, que intentarà ser una tria de coses interessants, senzillament. Originals i traduccions, novetats i llibres antics atractius, llibres que s'ho valguen. □